

■ چکیده :

امر مقدس ازدواج یکی از سنت‌های پسندیده‌ای است که، در جای جای قرآن کریم و احادیث واصله از رسول اکرم (ص) و ائمه معصومین (علیهم السلام) بر آن سفارش و تاکید گردیده است. ولی متأسفانه در سالهای اخیر بدلائل مختلف فرهنگی و اقتصادی بعضاً جوانانی دیده می‌شود، که از این امر مهم و حیاتی که ضامن بقاء و تعالی روح و جسم آدمی است به دلائل مختلف بعضاً واهی سرباز می‌زنند و خود را از برکات این سنت حسنه بی بهره و بی نصیب می‌گردانند. لذا شایسته است با عنایت به سیاق آیات و روایات مذکور که عمدتاً هم به صورت امری و دستوری بیان گردیده، توجه شایانی به امر مقدس ازدواج گردیده و در راستای ترویج و اشاعه ازدواج اسلامی بویژه بصورت آسان‌فارغ از تشریفات و آداب و رسوم خرافاتی و دست و پاگیر اهتمام بیشتری از سوی اهالی محترم فرهنگی به خصوص پژوهشگران و محققان علوم دینی مبذول گردد.

■ شرح واژه :

زوجیت، ازدواج، آرامش و مودت

احمد بن فارس از دانشمندان لغت است می‌گوید کلمه ی «زوج» دلالت می‌کند بر تقارن چیزی با چیزی «زوج» أصلٌ یَدُلُّ علی مَقَارَکَهِ شَیْئِی لِشَیْئِی» البته این تقارن و جفت بودن گاهی بین دو چیز است که مثل یکدیگرند و گاهی بین دو شیئی است که با هم تضاد یا تناقض دارند. (احمد بن فارس، معجم مقاییس اللغه ج ۳ صفحه ۳۵)

دنای گیاهان تقریباً یک قانون عمومی است و گیاهان نیز مانند حیوانات از طریق آمیزش نطفه نر و ماده، بارور می شوند و سپس میوه می دهند؛ ولی قرآن مجید قرن ها قبل از این دانشمند، کراراً در آیات مختلف به زوجیت در جهان گیاهان اشاره کرده است.

بلکه قرآن زوجیت را شامل همه موجودات می داند. آنجا که می فرماید:

و من کُلُّ شَيْئٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ ((ذاریات آیه ۳۹))

ترجمه: از هر چیز دو زوج آفریدیم، شاید متذکر شوید.

امروز از نظر علمی مسلم است که اتم ها از اجزای مختلفی تشکیل یافته اند، از جمله این دو جزء است که یکی دارای بار الکتریسیته منفی است که الکترون نام دارد و دیگری دارای بار الکتریسیته مثبت است که به آن پروتون می گویند، باید توجه داشت که همه موجودات جهان از اتم تشکیل شده اند.

(اشتیاردی، ۱۳۷۸، صفحه ۹ و ۸)

■ ازدواج آیت الهی

و مِن آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ مِنْ أَنْفُسِكُمْ
أَزْوَاجًا لَتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ
مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً (روم آیه ۲۱)

و از نشانه های او اینکه همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنها آرامش یابید

چنانچه لغت شناس معروف، احمد بن فیومی می نویسد:

الزَّوْجُ - الشَّكْلُ يَكُونُ لَهُ نَظِيرٌ كَالْأَصْنَافِ وَالْأَلْوَانِ ، أَوْ يَكُونُ لَهُ نَقِيضٌ كَالرَّطْبِ وَالْيَابِسِ وَ الذَّكَرِ وَ الْإُنثَى وَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ الْحُلُوِّ وَ الْمَرِّ

زوج عبارتست از هر شکلی که دارای نظیر است مانند صنف ها و رنگ ها، یا دارای نقیض است همچون تر و خشک، نر و ماده، شب و روز، شیرین و تلخ.

(احمد بن فیومی، مصابیح المنیر جزء اول صفحه ۲۵۲)

ترکیب خاص عناصر را با یکدیگر که محصل مزاج و سبب تکوین موالید است ازدواج عناصر نامیده اند.

(فرهنگ معین ج ۱ صفحه ۲۱۷)

■ زوجیت عامل هماهنگی در هستی:

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْآرْضِ كَمَا أَنْبَتْنَا فِيهَا
مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ . (شعرا آیه ۷)

ترجمه: آیا آنها به زمین نگاه نکردند که چه اندازه در آن از گیاهان جفت (نر و ماده) و پر فایده آفریدیم.

بطور کلی نه تنها در جهان انسانها، بلکه در میان همه موجودات، حتی جمادات، یک نوع ازدواج وجود دارد و به عنوان یکی از نشانه های الهی و وسیله تکامل در سراسر هستی خود نمایی می کند. لینه دانشمند و گیاه شناس معروف سوئدی در اواسط قرن ۱۸ میلادی موفق به کشف این شد که مسأله زوجیت در

کوتز

فصلنامه فکری

و همچنین غلامان و کنیزان صالح و درستکاران را اگر فقیر و تهیدست باشند خداوند آنها

را از فضل خود بی نیاز می سازد خداوند واسع و علیم است.

اهمیت این مسأله به آن پایه است که در حدیثی از امیر مومنان علی (ع) می خوانیم «بهترین شفاعت آن است که در میان دو نفر برای امر ازدواج میانجیگری کنی تا این امر به سامان برسد» (مکارم شیرازی، ۱۳۸۲، جلد ۳، صفحه ۲۹۳)

در این آیه همه مردم مورد خطاب خدا قرار گرفته اند تا با تعاون، وساطت و کمکهای مالی و فراهم نمودن اسباب کاری بی همسران را دارای همسر کنند و در امر مقدس و پر اهمیت ازدواج که یک امر ضروری برای حفظ عفت جامعه است بی تفاوت نباشند. (اشتهاردی، ۱۳۷۸، صفحه ۳)

کسی که برای تحقق ازدواج بین مومنین و مومنات اقدام کند، خداوند علاوه بر پادشاهی بسیار عظیم تا آنجا به او لطف می کند که:

هر گامی که انسان در این راه بردارد و هر کلمه ای که در این باره بگوید ثواب یکسال عبادت را که شبها آن با قیام و عبادت به سر آید و روزهای آن روزه بگیرد در نامه عمل او می نویسند. (خر عاملی جلد ۱۴ صفحه ۲۷)

و در میان شما مودت و رحمت قرار داد. از آیاتی که با قاطعیت یک سرشتی زن و مرد را خاطر نشان ساخته این آیه مورد بحث است که خلقت زن را از جنس مرد دانسته و با تعبیر «من انفسکم» هردو را داری یک سرشت معرفی کرده است، اسلام با این طرز تفکر بینش ویژه ای به پیروان خود بخشید و مسلمین را به حقوق زنان و مردان و یک سرشتی آنها را معتقد ساخت در جهان بینی قرآن زن تحقیر نشده و جنس پست تر معرفی نگردیده که با تعبیر «من انفسکم» موجودی در ردیف مرد و هم جنس او شناخته شده است.

(حجازی، ۱۳۷۰، صفحه ۱۴۳)

صرف نظر از سایر دلایل الهیون بر اثبات وجود پروردگار و غیر از بقیه آیاتی که در ردیف این آیه برای بیان نشانه های ذات اقدس الهی آمده است در همین سوره یا سوره های قرآن با جمله ی «من آیاتِهِ» نشانه هایی از ذات نامحدود او را آشکار ساخته است. تنها همین

آیه مورد بحث می تواند پایگاه فکری الهیون واقع شود و همچنان که خود خداوند به آن اشاره فرموده، بخوبی می تواند مورد استدلالات علمی و عقلی برای رد بافته های ناروا و سخنان

بی اساس مادی گرایان باشد. (همان منبع، ۱۵)

و أَنْحِمْوا الْأیامی مِنْكُمْ وَ الصَّالِحینَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ اِمَائِكُمْ اِنْ یَكُونُوا فُقَرَاءَ یُغْنِهِمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ اللهُ وَاسِعٌ عَلِیمٌ.

و مردان و زنان بی همسر را همسر دهید،

واژگان آیه:

«لَتَسْكُنُوا» :

«السكون ثبوت الشیئی بعد تحرک» سکون عبارتست از ثابت شدن شیئی بعد از حرکت.

بنابراین آرامش و استقرار را که ضد حرکت و خلاف اضطراب است سکون نامند.

(راغب اصفهانی ، صفحه ۲۲۶)

مَوَدَّة

معنای کلمه مَوَدَّة :

ود : کلمه تدل علی محبَّة ، وَدِدَتُهُ

و در ریشه مودت می باشد کلمه ای است که به محبت دلالت می کند یعنی فردی را دوست دارم. (احمد بن فارس ، صفحه ۷۵)

این آیه بیانگر آن است که هدف از ازدواج سکون آرامش همسران است این مطلب در آیه ۱۸۹ سوره اعراف نیز آمده است بنابراین ازدواج یکی از مواهب بزرگ الهی بر بشر است چرا که مایه آرامش همسران می گردد هم آرامش روحی، هم آرامش جسمی، هم فردی و هم اجتماعی. از نظر جسمی بیماریها و پریشانی هایی که به خاطر ترک ازدواج برای جسم بشر پیش می آید قابل انکار نیست و از نظر روحی عدم تعادل روحی و ناآرامیها روانی که دامنگیر افراد مجرد می شود چشمگیر است از نظر اجتماعی افراد مجرد کمتر احساس مسئولیت می کنند و به همین جهت انتحار و خودکشی

در میان مجردان بیشتر دیده می شود از سوی دیگر ازدواج باعث پیوند محبت آمیز و عاطفی می شود و همین محبت و رحمت رشته های افراد جامعه را به یکدیگر گره می زند و پیوند آنها را محکمتر می کند.

(حجازی ، ۱۳۷۰ ، صفحه ۲۹)

مرحوم مقدس اردبیلی در ذیل این قسمت از آیه شریفه که می فرماید :

إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُعْنَهُمْ أَمْ ... مِنْ فَضْلِهِ

(اگر آنها (زن و شوهر) فقیر بودند خداوند از فضل خود آنها را بی نیاز و غنی می گرداند)

آورده است: «ظاهر آیه شریفه بر عدم اشتراط قدرت مالی و تمکن زوج دارد و این آیه شریفه دلالت برتر غیب و تشویق اولیاء و کلاء زوجه بر تزویج مولی علیه آنها دارد و فقر و ناداری مانعی برای ازدواج محسوب نشده است بدلیل اینکه خداوند بی نیاز کننده است بلکه آنچه از احادیث و روایات استفاده می شود آنست که خود امر ازدواج غنا و بی نیازی است و ترک آن بخاطر ترس از فقر به منزله در سوء ظن به خداست.

(احمد بن محمد(مقدس اردبیلی) ۱۳۸۷ ، ۶۳۹)

« وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ »

قدرت خداوند آن چنان وسیع است که پهنه عالم هستی را فرا می گیرد و علم او چنان گسترده است که از نیات همه کس مخصوصاً

آنها که به نیت حفظ عفت و پاکدامنی اقدام می کنند آگاه است و همه را مشمول فضل و کرم خود قرار خواهد داد.

که محبوبتر و عزیزتر از بنای ازدواج باشد.

(علامه مجلسی ، جلد ۱۰۳)

صفحه ۲۲۱)

نیز فرمودند :

النَّكَاحُ سُنَّتِي ، فَمَنْ رَغِبَ عَنِ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي.

ازدواج از جمله سنت های من است پس کسی که از سنت من دوری کند از من نیست.

(حر عاملی ، جلد ۱۴ صفحه ۷ و ۸)

به گفته دانشمندان اخلاق ، انگیزه اصلی گناهان و انحرافات اخلاقی سه قوه است:

- ۱- قوه شهویه
- ۲- قوه غصبیه
- ۳- قوه وهمیه

بعد از ازدواج شخصیت انسانها تبدیل به شخصیت اجتماعی می شود و خود را شدیداً مسئول حفظ همسر و آبروی خانواده و تأمین وسایل زندگی آینده فرزندان می بیند و به همین دلیل تمام هوش و ابتکار و استعداد خود را به کار می بندد و در حفظ در آمد های خود و صرفه جوئی تلاش می کند و در مدت کوتاهی می تواند برفقر چیره شود و بدون شک امدادهای الهی و نیروهای مرموز معنوی نیز به کمک چنین افراد می آید که برای انجام وظیفه انسانی و حفظ پاکی خود اقدام به ازدواج می کنند.

(مکارم شیرازی ، ۱۳۸۲ ، ج ۳ ، صفحه ۲۴۹)

■ ازدواج از نظر اجتماعی :

در اسلام، تأسیس و تشکیل خانواده که کوچکترین واحد جامعه است به عنوان بهترین بنیاد ها یاد شده و از آن با تعبیر سنت و برنامه پیامبر یاد شده است که دوری از آن به معنی پشت کردن به سنت پیامبر و در نتیجه بیرون رفتن از حد و مرز های اسلام به شمار آمده است.

(اشتهاردی ، ۱۳۷۸ ، صفحه ۲۱)

پیامبر اکرم فرمودند : مَبْنَى فِی الْإِسْلَامِ بِنَاءُ أَحَبِّ أَلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَأَعَزَّ مِنَ التَّرْوِیجِ.

در اسلام ، در پیشگاه خدا بنایی برپا نشده

که این سه قوه در مرز تعدیل خود در وجود انسان برای دفع مفاسد و جلب ارزشها لازم اند در مورد قوه شهویه یکی از اموری که عامل تعدیل صحیح آن در شهوت جنسی می شود ازدواج است که موجب کنترل این قوه شده و آن را از تجاوز و طغیان باز می دارد.

(اشتهاردی ، ۱۳۷۸ ، صفحه ۱۹)

■ ازدواج ضامن بقای نسل

(نِسَائُكُمْ حَرْتُ لَكُمْ فَأَتَوْهُمْ حَرْتُكُمْ

أَنْتِ شَتْنٌمُ وَ قَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ (بقره)

(۲۲۳)

نتیجه گیری:

با کمی تأمل در متن آیات و روایات روشن می شود که تأکیدات فراوانی بر امر مهم ازدواج گردیده است که عمل به آنها ضامن سلامتی روحی افراد جامعه می باشد و عفت جامعه در سایه سار عمل به این سنت موکد محقق می گردد، اساساً توجه به تشکیل خانواده و امر ازدواج یکی از عوامل پویایی و نشاط در جامعه و مقدمه سعادت جامعه بشری می باشد و این امر جز با ترویج ازدواج و گرایش نسل جوان به این مهم تحقق نخواهد یافت.

به امید روزی که تمامی جوانان مسلمان بتوانند به راحتی و بدون نگران مبادرت به ازدواج نمایند و از این رهگذر سلامت و سعادت را برای خود و جامعه شان به ارمغان آورند.

همسران شما مرکز بذرافشانی شما هستید ، شما هر زمان که بخواهید می توانید با آنها آمیزش کند ولی(سعی کنید با پرورش فرزندان صالح) اثر نیکی برای خود از پیش بفرستید.

قرآن با این بیان ضرورت وجود زن را در اجتماع انسانی بیان می کند که به او به عنوان وسیله اطفای شهوت ننگرید، بلکه زن یک وسیله ای برای بقاء نسل حفظ حیات نوع بشر و مرکز و مدرسه ای برای پرورش فرزندان شایسته است.

(حجازی ۱۳۷۰، صفحه ۳۱)

«هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَ أَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ»

آنها لباس شما هستند و شما لباس آنها هستید.

تعبیر به لباس در مورد زن و شوهر، از چند نظر قابل توجه است.

همانگونه که لباس انسانها را از سرما و گرما و خطرات و نفوذ بیماریها به بدن حفظ می کند زن و شوهر نیز همدیگر را از خطرها و آسیبها و طغیان جنسی حفظ می کند. همانگونه که لباس عیبهای بدن او را می پوشاند، زن و شوهر عیوب همدیگر را می پوشانند. همانگونه که لباس، زینت برای انسان است، زن و شوهر مایه زینت و آراستگی همدیگر هستند. (همان

منبع، صفحه ۳۱)

منابع

- قرآن کریم
 احمدین فارس، معجم مقاییس اللغة، جلد ۳
 صفحه ۳۵
 احمد بن فیومی، مصابیح المتیر، جزء اول
 صفحه ۳۵۲
 حجازی، سید جمال الدین، ازدواج در نظام
 آفرینش، ۱۳۷۰ انتشارات میقات
 حر عاملی، وسائل الشیعه، جلد ۱۴
 راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن
 مجلسی، محمد یاقر، بحار الانوار، جلد ۱۰۳
 محمدی اشتیاردی، محمد، ازدواج و شیوه
 همسررداری از دیدگاه اسلام، ۱۳۷۸، انتشارات
 یوسف
 معین، محمد، فرهنگ فارسی، ۱۳۸۳
 انتشارات معین
 مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، جلد ۳
 ۱۳۸۲، چاپخانه مروی
 مقدس اردبیلی، احمد بن محمد، زبده البیان،
 ۱۳۷۸، انتشارات مومنین.